

LUONTOSELVITYS LEMPÄÄLÄN PITKÄKALLIOILLA 2014

Ympäristösuunnittelu Oy / Vesa Salonen

Raportin sisältö

Raportin sisältö.....	2
Luontoselvitys.....	2
Selvitysalueen sijainti.....	3
Suunnittelun pohjoisen laajennusalueen luonnonolojen kuvaus.....	4
- yhteenveto.....	10
Suunnittelun itäisen laajennusalueen luonnonolojen kuvaus.....	11
- yhteenveto.....	11
Selvitysalueen linnut ja muut eläimet.....	13
Pitkäkallion louhoksen lähiympäristön luonnonolojen kuvaus.....	13
- yhteenveto.....	20

Luontoselvitys

Lempäälän Pitkäkalliolla olevalle kallionlouhinta-alueelle on suunniteltu laajennusta nykyisen louhinta-alueen pohjois- ja itäpuolelle. Tässä luontoselvityksen – tai maastokatselmuksen – raportissa tarkastellaan luonnonarvoja paitsi louhoksen suunnitelluilla laajennusaloilla myös louhoksen ja suunniteltujen laajennusalojen lähialueilla.

Selvitysalueeseen tutustuttiin ennakkoon karttojen ja ilmakuvien avulla ja luontoa havainnoitiin useilla maastokäynneillä kevään ja kesän aikana. Louhoksen itäpuolelle suunnitellun laajennusalueen luonnonarvoja tarkasteltiin jo kesällä 2013 tehdyssä luontoselvityksessä, Maastokäynneillä luonnosta pyrittiin muodostamaan yleiskuva ja samalla pidettiin silmällä luonnon erityispiirteitä sekä erinäisten luontoa suojelevien säädösten perusteella merkittäviä lajeja ja elinympäristöjä. Suunnitelluilla laajennusaloilla havainnointia tehtiin enemmän ja tarkemmin kuin varsinaisen hankealueen lähiympäristössä, jossa havainnointi oli yleispiirteisempää.

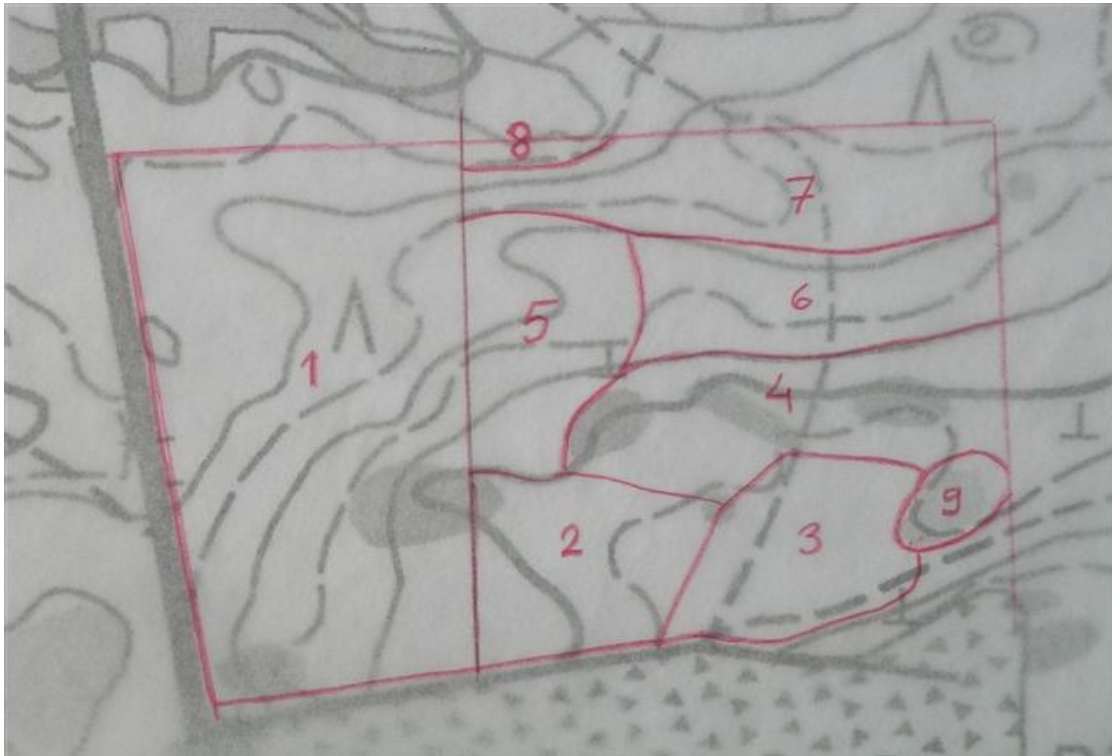
Selvityksessä havainnoitiin elinympäristöjä ja luontotyyppejä sekä kasvillisuutta ja kasvilajistoa. Selvitysalueen linnustoa havainnoitiin muun maastontarkkailun ohessa sekä pääasiana yhdellä yöllisellä retkellä kesän alussa. Liito-oravan mahdollista esiintymistä selvitettiin etsimällä sen jätöksiä otollisista paikoista.

Louhosalueen lähiympäristössä olevia metsiä kierreltiin noin puolen kilometrin säteellä toiminnassa olevasta louhoksesta. Luonnonarvoja katsottiin ja kuvattiin yleispiirteisemmin kuin louhoksen suunniteltuja laajennusaloja. Havainnoinnissa painotettiin kosteimpia maastokohtia. Harvinaisia ja uhanalaisia lajeja sekä elinympäristöjä pidettiin silmällä normaalin luontoselvityskäytännön mukaisesti.

Luontoselvityksen teki luontokartoittaja Vesa Salonen

Suunnitellun pohjoisen laajennusalueen luonnonolojen kuvaus

Nykyisin toiminnassa olevan kallionmurskausalueen pohjoispuolelle suunnitteilla oleva louhoksen laajennus on Pitkäkallion pohjoisluoteista rinnettä. Yleisesti luonnehdittuna suunniteltu laajennusala on kallioista metsämaata, pääosin kuivahkoa kangasmaata ja talousmetsää. Seuraavassa tekstissä on kuvattu tarkemmin pohjoisen laajennusalueen luontoa. Tekstissä viitataan alla olevaan karttaan rajattuihin ja numeroituihin luontokuvioihin.

Louhoksen pohjoisen laajennusalueen luontokuviot. Alareunassa nykyisen louhoksen pohjoisreuna.

kuvio 1

Kuvion alalla on taimettu avohakkuualue. Maastoltaan se on loivasti luoteeseen viettävää kangasmaarinnettä, jossa on muutamia kumparemaisista kalliopaljastumia sekä muutamia vähäisiä maaston painaumakohtien soistumia. Kuviolla kasvaa nuorta puustoa, enimmäkseen noin viiden metrin mittaan ehtinyttä kuusikkoa ja koivikkoa. Sekapuina kasvaa vähän mäntyä, haapaa, raitaa ja pihlajaa. Katajaa ja tertsuseljaa kasvaa siellä täällä yksittäisinä pensaina. Maaston kosteimmilla kohdilla puusto on paikoin lähes läpätunkematonta tiheikköä, mutta ylempänä rinteellä puusto on laajalti niin matalaa ja harvaa, että maaston mieltää puoliavoimeksi. Tiheiköissä aluskasvillisuutta on hyvin vähän, avopaikoilla melko kattavasti.

Aukkopaikojen aluskasvillisuus on pääosin jäännettä metsäkasvillisuudesta. Avohakkuun jälkeen varvikko on vähentynyt ja heinät runsastuneet. Kuviolla kasvaa yleisesti mm. mustikkaa, puolukkaa, metsälauhaa, hietakastikkaa, sananjalkaa, kevätpiippoa, maitohorsmaa ja oravanmarjaa. Paikoitellen esiintyviä kasvilajeja ovat mm. aho-orvokki, ahomansikka, kielo, nuokkuhelmikkä, lillukka, metsäalvejuuri ja metsäimarre. Kuvion luoteis- ja pohjoisosassa, alarinteessä, jossa maasto on alavinta ja kosteinta, kasvaa monien edellä mainittujen lajien ohella myös vuohenputkea, paimenmataraa, metsäkortetta sekä harmaa- ja juolasaraa. Kuvion itälaidalla, kuvion huomattavimman kalliokumpareen lounaisrinteen juurella, kasvaa muutamia vähän vaateliaampia kasvilajeja, kuten hiirenvirna, metsäkurjenpolvi ja yksi valkolehdokki. Kalliokumpareella kasvaa mm. kanervaa, kalliomarretta ja lampaannataa. Kallioisena elinympäristönä kumpare on vaatimaton.

Kuvion epätasaista taimettumista voi pitää metsätalouden kannalta epäonnistuneena, mutta luonnon monimuotoisuuden kannalta ansiokkaana, sillä puuttomat ja harvapuustoiset aukot umpeutuvassa metsässä monipuolistavat pienelinympäristöjä ja tuottavat monipuolisempaa puustorakennetta. Kuviolla havaittu lajisto on tavanomaista.

Uudistuvaa puustoa kuviolla 1

Valokuva Vesa Salonen

Kuvio 2 Kuviolla kasvaa puustona n. 30 -40 vuoden ikäistä havupuustoa, mäntyä ja kuusta, sekä vähäisessä määrin koivua sekapuuna. Varpuja, mustikkaa ja puolukkaa, kasvaa kenttäkerrosta hallitsevina kasvilajeina, muttei kovin runsaasti. Ruohovartisista kasveista runsain on metsälauha. Pohjakerroksessa kasvaa runsaimpina sammallajina seinäsammal ja myös metsäkerrossammalta esiintyy. Metsätyypiltään kuvio on lähinnä kuivahkoa kangasta, mutta myös tuoreelle kankaalle ominaisia piirteitä ja lajeja esiintyy.

kuvio 3 Kuviolla kasvaa noin 30 vuoden ikäistä koivukkoa, jossa on sekapuuna aika paljon raitoja. Aluspuustossa kasvaa kuusta. Puustoa on äskettäin harvennettu. Maapohja kuviolla on keinotekoisesti tuntuinen, sillä sepeliä pilkottaa karikkeen lomassa eikä varsinaista humuskerrosta näytä olevan. Aluskasvillisuus on niukkaa ja lajit yleisiä; nuokkotalvikkia, ahomansikkaa, metsälauhaa, vattua, pelto-ohdaketta, voikukkaa, rönsyleinikkiä, paimenmataraa, metsäkastikkaa, metsäorvokkia ja metsäalvejuurta.

Kuvion poikki on tehty sepelipintainen kapea ajotie, joka on suunnilleen pohjois-eteläsuuntainen. Pohjoisempaan tie kulkee kuvioiden 6, 7 ja 8 poikki. Tiellä kasvaa monipuolista kasvilajistoa, joista yleisten piennarrikkojen ohella huomiota kiinnitti syyläjuuren ja lehtoarhon runsaus sekä harvinainen toukotaskuruoho (*Thlaspi caerulescens* ssp. *brachypetalum*). Toukotaskuruohoa kasvaa lähekkäin ainakin kolme yksilöä tien kuviota 3 halkovalla osuudella; kasvupaikan koordinaatit (WGS89) ovat N6135809: E02365282. Toukotaskuruoho on kevättaskuruohon alalaji; kevättaskuruohon toista ja yleisempää alalajia ketokevättaskuruohoa (*T.c. ssp. caerulescens*) kasvaa jonkin verran mm. louhosta sivuavan maantien pientareilla.

Myös kuvion eteläkaakkoisella laidalla on vähäinen sepelipintainen tie ja myös tällä tiellä kasvilajisto on melko monipuolista. Tiellä kasvavista kasvilajeista mainittavin on harvalukuisena esiintyvä rohtovirmajuuri, jota tiellä kasvaa muutama yksilö.

Puustoa kuviolla 3

Valokuva Vesa Salonen

Kuvio 4 on pohjoiseen viettävää metsäistä rinnettä, kuivahkoa kangasta, onka läpi työntyy esiin muutama kalliopaljastuma. Puusto on mäntyvaltaista, noin 30 vuoden ikäistä; sekapuina kasvaa melko paljon kuusia sekä vähän koivuja. Kuuset ovat vähän mäntyä nuorempia. Aluskasvillisuus on varpuvaltaista. Ruohokasveja kasvaa varpujen joukossa vain vähän, metsän valoisimmilla kohdilla sananjalkaa ja siellä täällä muutama kevätpiippo. Kalliopinnoilla kasvaa vähän jäkäliä ja kanervaa, jäkäliä on myös ympäristöstä kohoavilla kivillä. Kalliokumpareiden välisissä painanteissa on kasvillisuuden pohjakerroksessa vähäisiä merkkejä alkavasta soistumisesta: karhunsammalta ja rahkasammalta.

Kuvio 5 Kuviolla kalliorinne laskee muutamana portaana tai hyllynä pohjoista kohti. Hyllyt ovat hyvin loivasti luoteeseen viettäviä tasamaita. Portaiden kallioisilla ulkoreunamilla kasvaa keski-ikäisiä mäntyä ja kuivahkoille kankaille tyypillistä aluskasvillisuutta. Porrastasanteille kertyy kosteutta ja ravinteita, joten ne ovat kasvualustana reunamia ravinteikkaampia. Porrastasanteilla kasvaa valtapuustona keski-ikäistä koivikkoa, jossa kuusta ja mäntyä kasvaa sekapuina. Paikoin sekapuina kasvaa myös muutamia raitoja ja pieni ryhmä harmaaleppiä.

Puustoa on äskettäin harvennettu ja harvennuksen seurauksena kenttäkerros on valoisa varsinkin keväällä, mutta monessa kohdassa harvennusjäte peittää maata. Porrastasanteilla kasvilajisto on monipuolisempaa ja ruohoja kasvaa runsaammin kuin viereisillä kallioisilla kohdilla. Tasanteilla kasvaa mm. sananjalkaa, metsämäitikkää, pikkutalvikkia, metsäalvejuurta, metsäimarretta, metsäkastikkaa, käenkaalia ja kieloa. Vaateliampia kasvilajeja ovat niukkana esiintyneet sormisara, tesma ja kivikkoalvejuuri. Osa alimmasta portaasta on pieneltä alalta lievästi soistunut; soistumakohdalla kasvaa paatsamaa, virpapajua, riidenliekoa, rahkasammalta ja karhunsammalta. Läheltä kuvion pohjoisreunaa löytyi pieni kasvusto mäntykukkaa ja katinliekoa. Paikoin rinteessä kasvaa myös pilkkunahkajakälää, melko tavallista, mutta näyttävän näköistä nahkajakälää, joka vaihtaa väriään kosteuden mukaan.

Harvennuksessa kaadetuilla koivunrungoilla ja kannoilla elää muutamia tavallisia kääpälajeja, kuten koivunhelttakääpä, pinovyökääpä ja karvavyökääpä, jotka ovat kuolleen lehtipuun tavallisia ensilahottajia.

Tasainen maastokohta kuviolla 5

Valokuva Vesa Salonen

Kuviolla 6 ei ole näkyvissä tuoreita metsänhoidon jälkiä

Valokuva Vesa Salonen

Kuvio 6 Kuvio on tuoretta kangasta, jossa kasvaa varttunutta kuusta ja sekapuuna vain muutama rauduskoivu. Metsä on melko varjoisa. Aluskasvillisuus on varpuvaltaista, mutta varvut, mustikka, puolukka ja vanamo, eivät kasva kovin rehevästi. Ruohokasveja kasvaa vain vähän, vain kangasmaitikkaa ja metsälauhaa. Sammalkerros on paksu, sammalista runsaimpina kasvaa metsäkerrossammalta, seinäsammalta ja kynsisammalta sekä paikoin sulkasammalta. Kuviolla on hieman luonnonmukaisen metsän tuntua, sillä edellisistä metsänhoitotoimista on jo kulunut jonkin aikaa. Lahopuuta kuviolla on vähän.

kuvio 7 Kuviolla 7 kasvaa nuorehkoa, noin 30 vuoden ikäistä, äskettäin harvennettua männyn ja koivun hallitsemaa puustoa, jossa kasvaa kuusta sekapuuna. Alempana rinteessä kuusta kasvaa runsaammin kuin mäntyjä. Kuviolla esiintyy tuoreelle ja kuivahkolle kankaalle ominaista tavallista aluskasvilajistoa. Aluskasvillisuus on kärsinyt harvennustyön ajojäljistä ja harvennusjätteet peittävät metsämaata.

Metsää kuviolla 7

Valokuva Vesa Salonen

kuvio 8

Kuvio sijaitsee hankealueen pohjoisreunalla ja vain osa kuviosta kuuluu suunnittettuun laajennusalaan. Louhos tulle ulottumaan kuviolle asti, mutta louhittavaksi aiottu Pitkäkallion pohjoisrinne vaikuttaa kuviolla vallitseviin luonnonoloihin, etenkin vesitalouteen pintavesiä johtamalla. Kuvio sijaitsee rinteessä, jossa maapohja on niin kosteata, että se on ojitettu märkyyden poistamiseksi.

Kuviolla kasvaa valtapuustona nuorehkoa, äskettäin harvennettua koivikkoa. Harmaaleppää kasvaa sekapuuna vähän, samoin kuusta aluspuustossa. Ojien partaalla kasvaa muutama mustaherukka- ja taikinamarjapensas, jotka ovat tuoreiden lehtojen kasveja. Metsäluonto on harvennuksen jäljiltä rujo näköinen ja kaadetut puut peittävät metsämaata laajalti, mutta ojissa kasvillisuus on rehevää ja melko monipuolista, mutta tavallista: oja- ja rönksyleinikkiä, vesitähettä, leskenlehteä, pikkurantamataraa, suo-orvokkia, korpi-imarretta, hiirenporrasta, suo- ja metsäkortetta, korpikaislaa, mesiangervoa sekä ojakellukkaa. Ojissa kasvaa myös rahkasammalia, ainakin oka- ja vaalearahkasammalta.

Keväällä ojaan näytti purkautuvan pulppuava lähde, mutta kuivahkon kesän lopulla veden tulo ojaan ei enää ollut näkyvää. Luultavasti kyse on pintavedestä, sillä lähteisyyttä ilmaisevia kasveja ojassa ei tavattu.

Näkymä kuviolla 8

Valokuva Vesa Salonen

Kuvion 9 muodostaa pieni metsäpainanteen soistuma

Valokuva Vesa Salonen

Kuvio 9 Kuvion muodostaa kalliopainanteeseen kehittynyt muutaman aarin kokoinen suo. Suo on lähes aukea ja rahkasammalpintainen neva. Suon märkyys vaihtelee sateista ja pintavesistä riippuen, joten se on luhtainen. Suolla kasvaa etenkin kurjenjalkaa, mutta vähän myös maariankämmeekkää, juolasaraa ja luhtasaraa. Suon reunamilla kasvaa koivuja ja kuusia. Elinympäristönä suo poikkeaa muista kalliolaueen elinympäristöistä merkittävästi ja lisää siten luonnon monimuotoisuutta. Soistuma on kuitenkin pieni ja lajistoltaan vaatimaton ja tavanomainen.

Yhteenveto suunnitellun pohjoisen laajennusalan luonnonarvoista

Suunnitellun pohjoisen ottoalueen laajennuksen luonnonarvot ja luontotyytit ovat tavallisia eivätkä kovin edustavia. Myös alueella havaittu lajisto on tavanomaista lukuun ottamatta harvinaista kevättaskuruohon alalajia toukotaskuruohoa. Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämän tietokannan, Kasviatlaksen, mukaan toukotaskuruohoa ei ennen ole tavattu kyseisellä sadan neliökilometrin ruudulla, mutta idempänä Lempäälässä toukotaskuruoho on tavattu 2000-luvulla. Selvitysalueella ei todettu esiintyvän erinäisten lakien ja säädösten tarkoittamia arvokkaita tai uhanalaisia elinympäristöjä tai lajeja.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkain kohta on alueen kaakkoiskulmassa oleva pieni suo (kuvio 9). Suo on suhteellisen luonnontilainen ja ojittamaton, mikä on luonnonsuojelullisesti arvokasta, mutta kooltaan ja lajistoltaan suo on vaatimaton.

Toukotaskuruoho

Valokuva Vesa Salonen